

Вступ

«Річник Руской Бурсы» 2019 то пятнадцете за шором і третє монографічне чысло того наукового часопису, яке остало в цілости посвячене перемінам в соспільній і культуровій ситуації Русинів по 1989 р. Перспектыва тридцетьох років здала ся нам старчаючо долга, жебы спрібувати схаактеризувати і оцінити процеси, явиска, трансформації, які проходили в русиньскым світі протягом того часу. Дозволит то покус зрозуміти днешнє місце Русинів як стараючой ся утримувати культурову і достоменностьову єдніст спільноты, розміщеной корінні в парох державах Європы, в обшыри Карпат і дияспорийні в Європі і Америці. Пропорция в презентуваню так країн, як і проблематыкы не єст рівноважна. Найбільше увагы посвячено Лемкам, не лем в *Дискурсі*, але тіж в інчых частях писма. Проблемово найобшырнійше і найріжнороднійше представлена остала языкова ситуація, пак ідеологічна, літературна, наукова. Што до языка публікації, то утримуєме рішучу домінацію русиньского языка в ріжних його регіональных вариянтах. Єдна лем статя єст в польскым языку і єдна в анґлійскым. Першыраз розшыряє проблемовый огляд консеквентні на цілу русиньску обшыр. При выбраній проблемовій темі мож было ся зосередити на ріжних аспектах перемін в русиньській соспільности. Еволюция «Річника», оддзеркаляюча того, што доконує ся в соспільных і культурных явисках, стремит гу постеріганю цілого русиньского контексту в порівнюющий спосіб, з рефлектуваньом базовой спільнотовости.

Пунктом виходу для так розумленой цілости сут *Документы*, де помістили сме сканы выбраних документів односячых ся до першой

і основної інституції, яка єднає і репрезентує вшитки русиньскы регіони – Світового Конгресу Русинів і Світової Рады Русинів. Світовый Конгрес скликуваний єст од 1991 р. регулярні што два роки в ріжних місцях проживання Русинів в Європі. Творят го делегаты репрезентуючы Русинів з ріжних держав. Ґрунтує він почуття єдности через інформування о ситуації поєднанных русиньскых спільнот і піднімання постанов вызначаючых спільны цілі і способы їх довершання в межеконгресовым часі. За виконування конгресовых постанов відповідальна єст выбрана на Конгресі Світова Рада Русинів – виконавче тіло Конгресу. За 28 років діяння Конгресу і Рад зґромадила ся в архівах велика кількість документів будучых ефектом і свідоцтвом діяльности тых русиньскых інституцій. Не годны сме їх вшиткых опублікувати в «Річнику». Прото выбераме лем декотры – удоступнены нам през проф. Павла Роберта Маґочого з The Paul Robert Magocsi Carpatho-Ruthenica Collection, University of Toronto – які документуют 13 першых Конгресів (резолуції, постановы, програмы) і – удоступнены нам през дра Штефана Лявінця – документуючы діяння Світової Рады Русинів меже XIII і XV Конгресами (кореспонденцію, офіційны листы і писма). Ціліст того документацийного матеріялу жеде на оддільну публікацію.

В часті *Дискурс* заміщає на початку найбарже оглядово сконцентрувану на ведучій темі «Річника» статю Редакторкы, характеризуючу і оціняючу перемины по 1989 р. серед лемківської спільноты в Польщы. Браны сут в ній до увагы ріжны аспекти животности той спільноты, а їх критичный огляд має тіж быти своєрідном диягнозом кондиції лемківської етнічної меншыны по 30 роках ей фунгування в демократичных політичных обставинах.

Друга за шором статя, Евы Міхны, односит ся до ідеового аспекту русиньства, якій барз ограничат можніст свободного розвитку достоменности і культуры Карпатскых Русинів на Україні (хоц односит ся він тіж до вшиткых Русинів). Аспект тот вяже ся з українськом націоналістичном перспективом, односячом ся до русиньской етнічности як до сепаратизму. Даючы шыроку теоретичну підбудову тому поняттю, дослідниця ілюструє цитатами з інтервю як го інтерпретуют русиньскы етнічны лідеры і пояснят, чом не узнє за властиве стосування того терміну в характеризуваню русиньскых еманципацийных стремлінь.

Три наступны статі, опрацуваны през языкознавців, концентрують ся на языковых квестиях з перспектывы підніманих по 1989 р.

стандаризаційних і функціональних діянь. Односять ся они до ріжних языковых варіантів або, так як стаття Михайла Фейсы, прибують загальні схарактеризувати языкову ситуацію Русинів з вказаньом на прийнятий стандаризаційный модель, на приметы і напярмы стандаризуваня окремых варіантів і перспективу таких діянь. В статі Генрика Фонтаньского представлены остали ріжны роды языковой активности Лемків в Польщы, предо вшыткым публикаційны, медияльны, котры формували загальну норму і вымушали стандаризаційны процеси, коректы, до-полніня. Стаття Михайла Капраля вказує языковы дилеми і пропозиції, які вознікають серед Русинів на Мадярах; на основі диягнозы, же за-гыбат русиньскій диялект сел Комлошка (Komlóska) і Мучонь (Múcsony), примушены они сут прийняти котрысь зо зномалізуваных уж варіан-тів русиньского языка.

До літературы і літературных діянь серед прашівських Русинів од-кликує ся в своїй статі Михал Павліч, жебы вказати зміны і процеси, які довершали/ довершають ся в тій соспільности по 1989 р. Выходячы од соціокультуровой ситуації Русинів, од створеных можливости пу-бликаційных, през характеристику літературной творчости, доходит до выбраного літературного казусу, акій ближе аналізує як найбарже інтере-суючий примір творчой експресії на русиньским ґрунті.

Динаміка присутности русиньських дослідників в науковом середо-виску в Америці то основа, на якій Елейн Русинко і Богдан Горбаль вка-зали ситуацію американьських Русинів. Заангажуваня в досліджання ру-синьской проблематыкы і ей презентация в шыршых науковых ґреміях сут бодай найефективнішом формом вказаня звязку зо своєю етніч-ністю в американьських обставинах.

Літературі, так званій меншій, повязаній з інчим як рідный языком творчости, посвячений єст выбранный до тлумачыня на лемківскій язык текст з книжки знаных французьких дослідників Жіля Делеза і Фелікса Ґуатарього.

В части *Інспірації* заміщений остал тым разом выбір текстів, які были презентуваны на тогорічній «Лемківскій Творчій Осени», будучій приміром єдною з сучасных форм активности творчой русиньських се-редовиск. Справозданя з той події нашло ся в части *Рецензії і справоз-даня*. Єст то єдиный текст справоздавчого характеру в сесым чыслі «Річ-ника Руской Бурсы». Збогачений він остал фотографічном реляційом з презентуваной події *Фотографічным оком Ярка Мазура*.

Такій зміст «Річника Руской Бурсы» 2019 вказує різні сторони перемін русинського культурного життя по 1989 р., вказує їх тіж в різних державах. Незаперечно были/ сут то сутьовы зміны, даючы Русиnam підметовый статус, а прото вымагаючы тіж одповідальности і саморозвитя. Під влияньом різних чинників не все єднак тоты поставы выступуют. Прото вказуючы велику силу і обсяг русинського одроджыня, треба тіж видіти велику ступін асиміляції і можливы способы протидіяня їй.

Олена Дуць-Файфер

Краків, 10.11.2019 р.